

การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีของสตรี

ภาคเกษตรกรรม : ข้อมูลภาคสนาม

สตรีในชนบทส่วนใหญ่ต้องทำงานหนัก เคียงบ่าเคียงไหล่กับบุรุษ กิจกรรมในครอบครัว กิจกรรมงานอาชีพทางการเกษตรทุกประเภท และทุกขั้นตอน สตรีภาคเกษตรกรรม จะมีส่วนร่วมอยู่ด้วย การมีส่วนร่วมเป็นการมีส่วนร่วมตั้งแต่การตัดสินใจในเบื้องต้น จนถึงการปฏิบัติ เหตุที่สตรีมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ตัดสินใจจนถึงขั้นปฏิบัติก็เพราะว่าสภาพสังคม วัฒนธรรมในชนบทภาคเกษตรกรรมนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยแรงงานของคนมาก ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็คือสภาพสังคมวัฒนธรรมที่แบ่งบทบาทความรับผิดชอบของแต่ละเพศที่เกื้อกูลต่อกัน

การพัฒนาสตรีหมายถึง การทำให้สถานภาพและบทบาทของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ ซึ่งสตรีจะต้อง

1. สามารถตัดสินใจ เรื่องสำคัญๆ เกี่ยวกับชีวิตตนเองได้อย่างอิสระ
2. มีสิทธิหน้าที่ตลอดจนโอกาสในการประกอบกิจการต่างๆ ภายในครอบครัว และสังคมเท่าเทียมกับบุรุษ
3. ได้รับการยอมรับและยกย่องในระดับครอบครัว หน่วยงานชุมชนและสังคม

การพัฒนาสตรีภาคเกษตรกรรม มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกันกับการพัฒนาสตรีที่กล่าวมาข้างต้น สตรีในภาคเกษตรกรรมได้รับการยอมรับในครอบครัวสูง ไม่ว่าในด้านการตัดสินใจ ปัญหาต่างๆ ในครอบครัว และงานอาชีพ แต่การก้าวออกสู่สังคมชุมชน สตรีในภาคเกษตรกรรมยังเพียงแต่เข้าร่วมทำในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเท่านั้น แต่ยังไม่ได้ร่วมคิดหรือตัดสินใจ หรือหากจะมีก็มีจำนวนน้อย

เพื่อที่จะพัฒนาสตรีให้ก้าวออกสู่สังคม ชุมชนมากขึ้น การจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาสตรี เพื่อพัฒนาสตรีภาคเกษตรกรรมตามแนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาสตรี จึงมีขึ้น ทั้งนี้ เพื่อนำเอาความคิดใหม่ๆ วัฒนธรรมใหม่ๆ ที่ต้องการพัฒนาสตรีให้สตรีภาคเกษตรกรรม ให้ออกมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในบ้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น

การที่สตรีภาคเกษตรกรรมจะตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีนั้นเป็นเรื่องยากมาก เพราะหากเป็นเรื่องที่ง่ายแล้วสตรีคงจะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรี และทำให้การพัฒนาสตรีไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ได้ เหตุผลที่สตรีภาคเกษตรกรรมจะตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีหรือไม่เข้าร่วมนั้น มีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอยู่หลายประการ จากข้อสรุปที่ได้จากแนวคิดทฤษฎี และการศึกษาที่ผ่านมาพอสรุปประเด็นที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอยู่ 4 ปัจจัย

1. ปัจจัยเกี่ยวกับโครงการพัฒนาสตรี
2. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ดำเนินการพัฒนาสตรี
3. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพสังคมวัฒนธรรม
4. ปัจจัยเกี่ยวกับตัวสตรีเอง

ปัจจัย 4 ประการนี้ นำไปศึกษาคำตอบในสนาม ซึ่งสามารถให้ข้อมูลประกอบการพิจารณาจากภาคสนามได้ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับโครงการพัฒนาสตรี

กิจกรรมโครงการพัฒนาสตรีภายใต้แผนงานพัฒนาสตรีหลัก 2 ประการคือ

- ก. กิจกรรมเพิ่มพูนรายได้และ
- ข. กิจกรรมพัฒนาองค์กรสตรี

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม และพัฒนาจิตใจ ซึ่งรวมอยู่ในกิจกรรมครอบครัวพัฒนา การถนอมอาหาร การจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม โภชนาการเด็ก การวางแผนครอบครัว

กิจกรรมพัฒนาสตรีดังกล่าว เป็นการดำเนินงานตามแผนที่ระบุไว้จากหน่วยราชการ เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้พิจารณาว่าหมู่บ้านใดมีความพร้อมที่จะดำเนินการได้ ความพร้อมของหมู่บ้านในที่นี้หมายถึง ผู้นำชุมชนพร้อมที่จะทำงานและชาวบ้านเข้าใจในงานพัฒนาพอสมควร

การดำเนินงานดังกล่าวเจ้าหน้าที่เข้าใจแผนนี้ว่าเป็นนโยบายที่โครงการพัฒนาชีวิตความสามารถของสตรีชาวบ้านให้สามารถเข้ามาทำงานในชุมชน เป็นผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในค่านิยม การเมือง และเศรษฐกิจ รู้จักการพึ่งตนเองและเป็นกำลังในการพัฒนาชุมชน

ให้ก้าวหน้าต่อไป ซึ่งจะเป็นการพัฒนาให้สถานภาพและบทบาทของสตรีดีขึ้น

ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมนั้นดำเนินการดังนี้

ก. กิจกรรมเพิ่มพูนรายได้

(1) กิจกรรมอบรมเยาวชนสตรีศึกษาระดับมัธยมศึกษา เจ้าหน้าที่จะจัดหาวิทยากร ศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยให้ผู้นำจัดเตรียมคนสถานที่ โดยให้สตรีที่สมัครใจสนใจอยากจะทำอาชีพ เพื่อลดรายจ่าย และถ้าทำเป็นอาชีพก็เป็นการเพิ่มรายได้ อีกส่วนหนึ่ง ข้อมูลจากการศึกษาในภาคสนาม

สมาชิกที่มาเรียนส่วนใหญ่ เป็นลูกสาวของผู้นำในหมู่บ้าน ซึ่งทราบว่ามีการจัดฝึกอบรมอาชีพ ดังกล่าว จากพ่อซึ่งเป็นผู้นำในจำนวน 15 คน ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นลูกสาวผู้นำ 10 คน และเพื่อนๆ ชักชวนมา 5 คน เหตุผลของการมาร่วมในกิจกรรมนี้

1. มีความสนใจอยากเรียนเป็นอาชีพ 2 คน
2. พ่อบอกให้มาเพื่อจะได้ครบคนอบรม 8 คน
3. อยากจะเรียนรู้ไว้เพื่อศึกษารองรับตัวเอง 5 คน

จากการสอบถามผู้นำในหมู่บ้านว่าใครคือผู้กำหนดกิจกรรมนี้ โดยชุมชนเองจัดทำแผน หรือคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ ผู้นำในหมู่บ้านส่วนใหญ่ (จำนวน 56 คน) เล่าให้ฟังว่า การวางแผนพัฒนาในหมู่บ้านส่วนใหญ่ผู้นำจะระบุแค่การสร้างสาธารณสมบัติ เช่น ถนน ปรุปลา ศาลา เป็นต้น ในแผนงานพัฒนาอาชีพ นอกจากอาชีพ การเกษตรแล้ว ที่ปรึกษาคือเจ้าหน้าที่แนะนำให้ระบุในแผนในด้านการส่งเสริม อบรมอาชีพ อื่นๆ เยื่อไม้ เยื่อไค้ แผนงานเหล่านี้ผู้หญิงไม่ได้กำหนด ส่วนใหญ่กรรมการที่เป็นผู้ชายจะกำหนดให้ ถ้าไม่รู้จะเอาอะไรก็ให้ เจ้าหน้าที่ระบุใส่ในแผน เมื่อได้รับการสนับสนุนก็หาคนมาดำเนินการตามแผน ตามกิจกรรมที่ทางหน่วยงานได้ให้การสนับสนุนมา

(2) กิจกรรมเยาวชนสตรีศิลปประดิษฐ์ เจ้าหน้าที่จัดหาวิทยากร และให้เยาวชนสตรีที่มีความสนใจเข้าร่วมเพื่อฝึกงานฝีมือ ถ้าฝีมือดี ก็ทำออกขายเป็นรายได้ คนที่ฝึกมีฝีมือดีก็จะหางานทำนอกหมู่บ้าน เป็นอาชีพแก่ตนเอง

(3) กิจกรรมฝึกอบรมเยาวชนสตรีค้ำจุนการเกษตร เพื่อฝึกความรู้ ค้ำจุนการเกษตรแก่เยาวชนสตรี ให้รู้จักวิธีการเกษตรแผนใหม่ โดยให้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้ไปเพิ่มผลผลิตแก่งานค้ำจุนการเกษตรของครอบครัวต่อไป เจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยให้การอบรม และจัดหางบประมาณในการจัดกิจกรรมในรูปกลุ่ม เช่น การเพาะเห็ด เลี้ยงไก่

การดำเนินการตามกิจกรรมทำศิลปประดิษฐ์ และอบรม เยาวสตรีค้ำจุนการเกษตร สมาชิกผู้เข้ารับการอบรมจะเป็นลูกสาวผู้นำในหมู่บ้าน พ่อแม่ให้ มา 10 คน เพื่อชักชวนมา 2 คน ที่อยากมาเพราะสนใจไม่มี เยาวสตรีให้ความเห็นว่า

ที่มาร่วมฝึกอบรมเพราะพ่อแม่ให้มา ทางเจ้าหน้าที่ทางราชการไปพูด กับพ่อแม่ว่าสนใจกิจกรรมเหล่านี้หรือไม่ ถ้าสนใจจะหาคนมาสอนให้ มี เงินงบประมาณให้เลี้ยงไก่ เพาะเห็ด ต้องรวมกลุ่มกันทำ ไม่ค่อยมีเวลา ไปดูแลเท่าไร เพราะต้องช่วยงานบ้าน ศิลปประดิษฐ์ก็ทำได้ไม่ดี ทำ งานไรมานาน มือใหญ่ พอทำดอกไม้ แกะสลัก มือแข็ง ทำยาก ไม่สวย เมื่อที่จะทำ ก็เลยมาบ้างไม่มาบ้างตลอด 10 วัน

(4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กิจกรรมนี้เจ้าหน้าที่เผยแพร่ความคิดเรื่องการออมทรัพย์เพื่อจะเป็นการระดมทุน และจัดให้สตรีหรือสมาชิกอื่นๆ ที่สนใจกู้ยืมเงินไปทำทุนได้ และนำดอกเบี้ยที่ได้มาเพิ่มทุนให้มากขึ้นเพื่อมันผลให้กับสมาชิกของกลุ่มต่อไป

สตรีที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้มีจำนวน 20 คน และกำลังขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมนี้ทำให้สตรีได้มีโอกาสเก็บออมเงิน และยามซัดสนก็สามารถกู้เงินไปใช้แก้ความซัดสนได้ โดยเสียดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้ยังสามารถซื้อข้าวสารบริโภคได้ในราคาถูก สตรีที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้มีทั้งที่เป็นสมาชิกกลุ่ม สตรีแม่บ้านเกษตรกรรม และไม่ได้เป็นสมาชิก

ข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม สตรีให้ความเห็นว่า

การรวมกลุ่มทำอย่างนี้ ทำให้ได้เก็บออมเงินไว้เดือนละ 5 บาท ก็ยังดี เก็บออมแล้วถ้าเงินขาดมือยังสามารถกู้ยืมมาใช้ในบ้านหรือลงทุนทำไร่ได้ถ้าหา

ไปขอกู้เงินธนาคาร เงินเก็บแค่ 5 บาท 10 บาท ก่อเดือนคงทำไม่ได้
ฉันคิดว่าเป็นประโยชน์ เป็นการช่วยเหลือกันอย่างที่ที่เดียว เวลาเจ้าหน้าที่
เขามาขอความร่วมมือทำอะไร ก็มาขอที่กลุ่มนี้แหละ เพราะกลุ่มเหนียวแน่น
ดีมาก มันให้ผลประโยชน์ มันก็นำทำไม่ใช่ทำอาหาร เย็บเสื้อผ้า ไม่รู้ว่าทำ
ไปแล้วจะไปทำให้มีกินมีใช้ไค้ยังง

สอบถามผู้นำและสตรีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในเรื่องความเข้าใจในวัตถุประสงค์
ของโครงการหรือไม่ และเข้าร่วมกิจกรรมเพราะอะไร

ผู้นำให้คำทอว่าวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาสตรีค้ต้องการให้สตรีมีความ
สามารถในงานต่างๆ มากขึ้น แค่อธิบายไม่ได้ก็ว่าค้ต้องการพัฒนาสตรีให้มีความสามารถ
มากขึ้นในค้านใจ ทำไม ถึงเป็นเช่นนั้น แค้ที่ให้สตรีเป็นภรรยาหรือลูกหลานตัวเองเข้า
ร่วมกิจกรรมก็เพราะให้งานเป็นไปตามแผนที่ก้หนด เพราะมีความกลัวว่าเจ้าหน้าที่จะว่า
ไค้ว่าเป็นผู้นำที่ไมมีความสามารถ และเกรงว่าเมื่อมีงานพัฒนาอื่นๆ มาอีกที่ ที่มีงบประมาณ
สนับสนุนเจ้าหน้าที่จะไม่ให้การสนับสนุน จึงให้สตรีที่เป็นภรรยาและลูกหลานเข้าร่วมกิจกรรม
ตามแผนไว้ก่อน

ผู้นำคนหนึ่งกล่าวว่า "ว่าไปแล้วกิจกรรมที่ให้สตรีทำก็ยังไม่เห็นว่าไค้ช่วยให้
สตรีมีรายไค้หรือพัฒนาอย่างไร มีแค่ทำอาหารประชุมพูดคุยเรื่องงานพัฒนาค้านอาชีพอื่นๆ
บ้าง แต่ไมมีการทำค้เนื่องสักที่"

รองประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ไค้ให้ความเห็นว้

ความจริงการทำอาหาร การดนมอาหารก็เป็นประโยชน์ แต่ความค้องการ
จริงๆ ของสตรีในหมู่บ้าน ค้องการโครงการพัฒนาอาชีพและรายไค้มากกว่า
เพราะเราทุกคนคิดว่าถ้าหากมีรายไค้ค้ จะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ค้ดีขึ้น
ทุกอย่างก็จะเป็นค้คาม การเข้าร่วมกิจกรรมก็ยอมมากค้วย เพราะได้ประโยชน์
น่าสนใจ อย่างเช่นกลุ่มออมทรัพย์มีประโยชน์มาก

ในส่วนของเจ้าหน้าที่ทางราชการ เองให้ความเห็นว้ กิจกรรมพัฒนาสตรีส่วน
ใหญ่เป็นกิจกรรมที่ไม่น่าสนใจ ไมค้อบสนองค้องความค้องการของชาวบ้าน ชาวบ้านจึงไม
อยากร่วมทำกิจกรรมนั้น

อย่างกิจกรรมทำอาหาร ทักเย็บเสื้อผ้า ถนอมอาหาร ไม่ได้ทำให้ชาวบ้าน
เห็นความสำคัญเลยว่าทำให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดี เพราะเขาบอกว่าไม่ใช่ความ
ต้องการ ไม่ใช่ปัญหาของเขา เป็นแค่เพียงรัฐเสนอให้ก็เลยต้องหาคคนมาให้ได้
ตามจำนวน อบรมให้เสร็จๆ ก็พอ ตัวเองก็ต้องถือนโยบายของรัฐและสั่ง
การเมื่อมีงบประมาณให้ก็ทำเช่นการอบรมโภชนาการ การเลี้ยงดูเด็ก งบ
ประมาณ 500 บาท ไม่น่าสนใจไม่อยากจะทำ แต่ก็ต้องทำ เพราะเมืองนนจัด
สรรงบประมาณมาให้

ข. กิจกรรมพัฒนาองค์กรสตรี

กิจกรรมฝึกอบรมสตรีอาสาพัฒนา และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นการรวม
กลุ่มสตรีให้รู้จักการทำงานในรูปกลุ่ม เมื่อดำเนินการฝึกอบรมสตรีอาสาพัฒนาแล้ว จะเลือก
คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน ในหมู่บ้านนี้กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
คณะกรรมการพัฒนาสตรีและคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นกลุ่มคนเดียวกัน หลัง
จากฝึกอบรม มีกิจกรรมการถนอมอาหาร รวมกลุ่มจับปลูกพืชไร่ไม้กวาด โดยใช้แปลงรวม
สมาชิกช่วยกันทำ เก็บเกี่ยวขายเป็นทุนของกลุ่ม สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้กล่าวว่า

การเข้าร่วมอบรมสตรีอาสาพัฒนา อบรมจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนั้น
ฉันไม่รู้เรื่องว่าจะอบรมไปทำไม แต่สามีฉันเขาให้ไปช่วยกันอบรมหน่อย
จะได้เสร็จๆ หมู่บ้านเราจะได้ไม่เสียชื่อบ้านอื่นๆ ที่มีกลุ่มแม่บ้านแล้ว ไม่
เสียชื่อผู้นำและเจ้าหน้าที่จะได้หาโครงการมาส่งเสริมให้เราก็ขึ้น แต่
อบรมบ่อยๆ ฉันก็เบื่อ เพราะฉันไม่มีเวลา ไทนจะงานไร่ ไทนจะงาน
บ้าน บางวันก็ต้องไปรับจ้างเขา เสียค่ายเงินค้ำย (เสียค่ายเงินค่าจ้าง
ที่ควรจะได้)

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่เสริมกิจกรรมพัฒนาองค์กรสตรี และกิจกรรมสร้าง
เสริมรายได้ เป็นการเสริมความต้องการพื้นฐานของครอบครัวให้ดีขึ้น เช่นกิจกรรมครอบ
ครัวพัฒนา

กิจกรรมครอบครัวพัฒนา กิจกรรมนี้เป็นการจัดครอบครัวตัวอย่าง มีการพัฒนาสิ่ง
แวดล้อมในบ้าน พัฒนาจิตใจคนในบ้าน จัดอำนวยความสะดวกในบ้านให้ครบตามสิ่งที่กำหนด

เป็นความจำเป็นพื้นฐานขั้นต้นในการดำรงชีวิต คือ ส่วนที่ถูกสุขลักษณะ มีบ้านที่มั่นคงถาวร มีที่เก็บน้ำฝน มีหลุมขยะบริเวณบ้านสะอาด จักคอกสัตว์ไว้เป็นที่ทาง รั้วบ้านให้ดูสวยงาม เป็นรั้วกินได้ มีคอกปุ๋ยหมัก แปลงผักสวนครัว พ่อบ้านเป็นผู้นำในหมู่บ้าน แม่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านหรือเป็นผู้นำสตรี เด็กเล็กในบ้านเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้าน กิจกรรมดังกล่าวถ้าสามารถจัดทำได้ทุกครอบครัว จะเป็นรากฐานของการพัฒนาที่นำไปสู่การจัดทำหมู่บ้านตัวอย่าง สำหรับเข้าประกวด และยังทำให้ชาวบ้านเข้าใจการพัฒนาและหลักการพัฒนาให้ดีขึ้น

ข้อมูลที่ได้จากบ้านที่ได้รับเลือกเป็นบ้านตัวอย่าง ครอบครัวพัฒนา สภาพบ้านมีลักษณะที่มั่นคง มีคอกดีกว่าบ้านอื่นๆ การจักบ้านสะอาดเรียบร้อย มีโอ่งเก็บน้ำฝนไว้ดื่มดื่มน้ำดื่ม ไม่มีส้วม เพราะไม่มีเงินพอที่จะทำส้วม และวางแผนจะทำในอนาคต มีแปลงผักสวนครัว และไม้ประดับในบริเวณบ้าน ฐานะยากจน พ่อบ้านจะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาในหมู่บ้านเสมอ ในฐานะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสาธารณสุข แม่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แต่ไม่ค่อยได้ไปร่วมกิจกรรมเพราะไม่มีเวลา การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านก็เพราะสามีในฐานะผู้นำชาวบ้านและผู้นำที่เป็นเพื่อนบ้านใส่ชื่อไว้เป็นสมาชิกกลุ่ม โดยมีเงื่อนไขว่าถ้ามีเวลาก็ไปช่วยทำกิจกรรมบ้าง เช่นไปทำอาหาร

สาเหตุที่ได้รับเลือกเป็นครอบครัวพัฒนา เพราะเจ้าหน้าที่ราชการและผู้นำชุมชนเห็นว่าเหมาะสม พอจะเข้าหลักเกณฑ์ที่จะเป็นครอบครัวพัฒนาได้ จึงตกลงร่วมกันกำหนดให้เป็นครอบครัวพัฒนา ผู้นำเจ้าของบ้านกล่าวว่า "เป็นแล้วก็ไม่ได้อะไร เพราะปกติทำอย่างนี้อยู่แล้วตั้งแต่ได้รับเลือกให้เป็นครอบครัวพัฒนา ก็ไม่เห็นมีอะไรนอกจากเป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้นำ และเจ้าหน้าที่ว่าจะเอาเป็นตัวอย่าง แนะนำคนรอบข้างมาดูและทำตาม"

จะเห็นได้ว่าโดยส่วนรวมโครงการที่จัดดำเนินการไม่เป็นที่น่าสนใจ ไม่สนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของสตรี สตรีไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนั้นโอกาสที่สตรีจะตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีจึงมีน้อย ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ก็เพราะสามีซึ่งเป็นผู้นำสั่งให้ไปร่วม ผู้นำส่งลูกหลานตัวเองให้เข้ารับการอบรมตามโครงการฯ ให้เสร็จสิ้น เพราะเกรงใจเจ้าหน้าที่

2. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ดำเนินการพัฒนาสตรี

ก. เจ้าหน้าที่

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของยุทธวิธีในการพัฒนาสตรี โดยใช้หลักการพัฒนาชุมชน แต่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาสตรีแต่ละครั้ง เจ้าหน้าที่ดำเนินการดังนี้

(1) ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความจำเป็นในการจัดกิจกรรมแก่ผู้นำในที่ประชุมอำเภอ ถ้าเป้าหมายจะจัดกิจกรรมในหมู่บ้านตำบลใด หลังการประชุมจะชี้แจงผู้นำในหมู่บ้านตำบลนั้น ให้ไปเตรียมการที่จะดำเนินการ

(2) ให้ผู้นำจัดเตรียมคนที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

(3) ให้ผู้นำจัดเตรียมสถานที่ กำหนดระยะเวลาและจัดทำกิจกรรม

ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาสตรีเจ้าหน้าที่บอกว่าเข้าใจนโยบายแผนงานการพัฒนาสตรีที่ว่า ต้องการพัฒนาขีดความสามารถของสตรีชาวบ้าน ให้สามารถเข้ามาทำงานในชุมชนเป็นผู้นำชุมชน และมีส่วนร่วมในค่าน้ำดื่ม การเมือง เศรษฐกิจ รัฐบาลท้องถิ่นเอง เพื่อร่วมพัฒนาชุมชนต่อไป เจ้าหน้าที่กล่าวว่า

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาสตรีแต่ละครั้ง หรือจัดกิจกรรมพัฒนาอื่นๆ ก็ตาม โดยส่วนใหญ่จะดำเนินงานตามกิจกรรมให้เสร็จสิ้นไปเลยการเผยแพร่ความคิด การพยายามปลุกฝัง และกระตุ้นให้เกิดความพร้อมมีน้อย เพราะส่วนใหญ่กิจกรรมจะเร่งตามแผน ตามนโยบาย ดังนั้นโอกาสที่จะสอนให้สตรีหรือชาวบ้านเริ่มคิดตัดสินใจเองก็พอเมื่อได้รวมกลุ่มกัน เหนียวแน่น ค้ำค้ำตัวเองของกลุ่มชาวบ้านเองเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อชาวบ้านเห็นประโยชน์และผลที่จะพึงได้เท่านั้น ส่วนกิจกรรมสตรียังไม่มีลักษณะเช่นนั้น ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยสนใจ เพราะกิจกรรมไม่น่าสนใจและไม่อยากทำ

สำหรับแนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วม และการพึ่งตนเองนั้นเจ้าหน้าที่ให้ความคิดเห็นว่า

ได้พยายามเผยแพร่ความคิดนี้แต่ก็ไม่สามารถทำได้ชัดเจนเพราะ
กิจกรรมไม่เป็นที่น่าสนใจพอที่จะกระตุ้นให้สตรีสนใจคิด รับฟังได้
นอกจากนี้ สิ่งสนับสนุนในการพัฒนามีจำกัด ส่วนใหญ่จะให้ราษฎรสมทบ
หรือจ่ายเองทั้งหมด ทำให้สตรีที่ยากจนไม่กล้าที่จะเข้าร่วมกิจกรรม
เพราะไม่มีความสามารถด้านการเงินเพียงพอ

จากข้อมูลภาคสนามเจ้าหน้าที่ได้ชี้แจงว่า การดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ใน
หมู่บ้านไม่ว่าจะโดยแยกการพัฒนาสตรีออกมาหรือการพัฒนาโดยส่วนรวม สตรียังคงเข้าร่วม
กิจกรรมพัฒนาน้อยมาก เมื่อเทียบกับสตรีทั้งหมดในหมู่บ้าน ปัญหาอุปสรรคในการที่สตรีไม่เข้า
ร่วมกิจกรรมในหมู่บ้านนี้เพราะ

1. พื้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านปลูกบ้านกระจัดกระจายคามพื้นที่ทำกินของตน
เอง โอกาสพบปะสังสรรค์พูดคุยกันมีน้อย มุ่งแต่ทำมาหากินเป็นส่วนใหญ่
2. สตรีในหมู่บ้านไม่เห็นความสำคัญว่าสถานภาพบทบาทของตนเองเป็น
อย่างไร เมื่อเผยแพร่ความคิดตามหลักการพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำและสตรี ปรากฏว่าไม่ได้รับความ
สนใจเท่าที่ควร ตัวสตรีเองบ่ายเบี่ยงไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา โดยอ้างว่ายาก
จนไม่มีเวลา ไม่มีประโยชน์
3. ช่วงเวลาดำเนินการตรงกับฤดูกาลทำการเกษตร ทำให้ผู้เข้าร่วม
กิจกรรมน้อย
4. กิจกรรมพัฒนาสตรี ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ไม่น่าเชื่อถือ ไม่น่าสนใจ
ทำให้ชาวบ้านทราบเรื่องของสังคม ไม่อ่านหนังสือพิมพ์
5. ในส่วนของตัวสตรีเองยังไม่ยอมรับในเรื่องการพัฒนาทางสังคม ไม่
ยอมรับทราบเรื่องของสังคม ไม่อ่านหนังสือพิมพ์
6. เมื่อพูดถึงสถานภาพและบทบาทของสตรี สตรีส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ คิด
ค่าเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์จะเข้าใจเรื่องนี้เพียง 1% คูเหมือนจะเข้าใจเพียง 3% อีก 96%
ไม่เข้าใจ ไม่สนใจ

จากปัญหาอุปสรรคดังกล่าวเจ้าหน้าที่ให้ความเห็นว่าแก้ได้ยาก เพราะ

ทำให้ยากเพราะระดับการศึกษาของสตรีส่วนใหญ่ต่ำมาก ไม่ชอบอ่านข่าวสารบ้านเมือง สนใจจะฟังวิทยุหรือโทรทัศน์ก็มักจะเป็นรายการข่าวชาวบ้าน เพลงลูกทุ่งและนิยาย ถ้าเป็นรายการข่าวที่น่าสนใจมักจะปิดเครื่องรับ รอจนกว่าจะถึงเวลาที่มีรายการที่ชอบแม้แต่ผู้นำในหมู่บ้านเองก็ยังไม่ค่อยสนใจต่อความเป็นไปต่างๆ รอบๆ ตัว ดังนั้นเมื่อมีการเผยแพร่ความคิดหรือชี้แจงอะไรในงานพัฒนา ก็จะขอให้สั่งการแล้วจึงไปจัดทำโดยคิดว่าทำตามสั่งการก็แล้ว ไม่ได้คิดอย่างอื่น แต่ถ้าจะทำให้สำเร็จต้องศึกษาข้อมูลของแต่ละชุมชนให้ชัดเจน แล้วใช้วิธีการพัฒนาชุมชนกระตุ้นให้ผู้นำสตรีในหมู่บ้านเกิดความรู้ ความเข้าใจชัดเจน และให้เกิดความต้องการที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ที่คิดว่ามีในหมู่บ้านเสียก่อน แล้วมาวางแผนร่วมกันเสนอแผนขอรับความช่วยเหลือ เท่าที่เกินกำลังความสามารถ ก็จะไต่กิจกรรมโครงการที่ชาวบ้านต้องการ และถือว่ามีปัญหาจริง

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่าในสายตาของเจ้าหน้าที่ สักยภาพของสตรียังขาดความพร้อมอีกหลายด้าน ไม่ว่าในด้านความพร้อมทางจิตใจความยากจนและความพร้อมทางด้านข่าวสารข้อมูล ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดของตัวเองในด้านการศึกษา การไม่เข้าใจปัญหาของตนเอง และขาดการเอาใจใส่ต่อข่าวสารข้อมูล จึงเป็นผลทำให้มีศักยภาพในค่านางานพัฒนาต่ำ

ข. ผู้นำกับยุทธวิธีการพัฒนาสตรี

(1) ผู้ใหญ่บ้านกล่าวถึงงานพัฒนาในหมู่บ้านว่าส่วนใหญ่จะทำตามโครงการพัฒนาที่ได้รับจากทางอำเภอให้ทำงานตามงบประมาณที่ได้มา หรือพัฒนาในวันสำคัญต่างๆ โดยมักจะกำหนดกิจกรรมมาจากทางอำเภอสั่งการ โดยทางหมู่บ้านทำแผนพัฒนาตำบล เสนอขอในส่วนที่ขาดแคลน เช่น ถนน สะพาน อาคารศูนย์พัฒนาตำบล ศาลาประชาคม เป็นต้น งานพัฒนาส่วนใหญ่จะสั่งการจากปลัดอำเภอฝ่ายพัฒนาส่งเสริมอาชีพ พัฒนาการ เกษตรตำบล สำหรับที่ปรึกษาในการจัดทำโครงการ คือ พัฒนาการ พัฒนาการค่อนข้างจะสนิทสนมกับกรรมการหมู่บ้านและสภาตำบลมากกว่าคนอื่นๆ คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือในการจัดทำโครงการ แต่เนื่องจากงานพัฒนาส่วนใหญ่พัฒนากรและเกษตรตำบลจะติดต่อบริการงานกับอาสาพัฒนาชุมชนหมู่บ้านตำบล และคณะกรรมการฝ่ายพัฒนา เพราะผู้ใหญ่บ้านมีภาระกิจในด้านอื่นๆ

จากผลผลิตทางเกษตร เพื่อเก็บไว้กินไถ่กันๆ เกษตรค่าบลให้ความรู้คำแนะนำเกี่ยวกับงานค้าการ เกษตร มีการทดลองเลี้ยงไก่ ปลุกหญ้าไม้กวาดแปลงรวม เพื่อหาเงินเข้ากลุ่ม พัฒนาการ คจักตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักออมทรัพย์ไว้เป็นทุน กิจกรรมเหล่านี้มีสตรีเข้าร่วมประมาณ 3-5 คน ในฐานะกรรมการกลุ่ม และที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มีจำนวนมากขึ้น

เกี่ยวกับงานพัฒนาในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านแสดงความคิดเห็นว่า

งานพัฒนาที่เข้ามาในหมู่บ้านเป็นสิ่งที่ดีที่จะทำให้หมู่บ้านเจริญขึ้น เพราะความคิดความอ่านของคนบ้านป่าก็ยังไม่รู้ว่าในเมืองเป็นอย่างไร ดังนั้นถ้าเป็นการพัฒนาที่ดีเป็นประโยชน์ก็ทำตามที่สั่งการมา โดยมีข้อแม้ เราพอจะสนองตอบได้ก็ช่วย แต่ถ้าทำไม่ได้ก็บอกว่าทำไม่ได้ไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่ก็พอจะช่วยๆ ทำกันไปได้ เกณฑ์กันไปตามสั่งการตามขอร้อง เพื่อให้งานเสร็จๆ ไป ส่วนการที่จะรู้ว่าพัฒนาไปทำไมก็รู้สึกว่าทำให้เราดีขึ้นทันสมัยขึ้น จะให้เข้าใจมากกว่านั้นคงยาก เพราะคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการศึกษาและไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรจึงจะดีและถูกต้อง ซึ่งการที่ทางการกำหนดมา ก็คิดว่าถูกต้องแล้ว เพราะเขาคงเห็นว่าดีแล้ว ทำได้ก็ทำ ทำไม่ได้ถ้าถูกสั่งก็เกณฑ์ทำตามมีความเกิด

(2) นาย ค. (นามสมมติ) ตำแหน่งอาสาพัฒนาชุมชนประจำหมู่บ้านและตำบล และยังดำรงตำแหน่งเกษตรกร อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ผู้นำ รพช. ประจำหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน และคณะกรรมการกลาง พอป. ประธานกรรมการฝ่ายพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ประธานกลุ่มออมทรัพย์และศูนย์สาธิตการตลาด นาย ค. เป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นที่เชื่อถือของคนในหมู่บ้าน และตั้งใจจริงในการทำงานด้านพัฒนา ไม่ว่าจะงานพัฒนาด้านใด นาย ค. จะเป็นปากเสียงแทนชาวบ้านโดยเฉพาะกลุ่มบ้านเรือพาย เนื่องจากความเสียสละชอบทำงานส่วนรวมทำให้ นาย ค. ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำโดยส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน และมีอิทธิพลทำให้ผู้นำในกลุ่มบ้านเรือพายเข้าไปอยู่ในตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน พอป. จำนวนมาก และสามารถดึงงานพัฒนาต่างๆ ลงในกลุ่มบ้านของตนเองได้มากเช่นกัน

นาย ค. ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางราชการและหน่วยงานอื่นๆ ที่เข้ามาทำงานพัฒนาในหมู่บ้าน เมื่อได้รับคำสั่งแจงเผยแพร่ความคิดจากเจ้าหน้าที่ทางราชการแล้ว นาย ค. จะนำมาปรึกษากับผู้นำในกลุ่มบ้านของตนเองและขอความร่วมมือในการดำเนินการ ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือ และเป็นตัวแทนที่จะนำความคิดของผู้นำในกลุ่มของตนไปพูดคุยตกลงกับเจ้าหน้าที่และกรรมการคนอื่นๆ

นาย ค. ใ้พูดถึงการทำงานพัฒนาว่างานส่วนใหญ่จะเป็นงานที่ทำตามนโยบายที่ทางราชการแนะนำมา เพราะได้มีการหาข้อมูลในหมู่บ้านต่างๆ แล้วนำไปวิเคราะห์หรือออกมาและบอกผลปัญหาต่างๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งจากปัญหาเหล่านี้ทางราชการก็ได้วางแผนโครงการสนับสนุน แก่ไข้อยู่แล้ว ดังนั้นการที่ทางราชการได้เข้ามาแนะนำสนับสนุนงานด้านการพัฒนา งานพัฒนาอาชีพรายได้ จึงเป็นสิ่งที่ดี

ในส่วนองวิธีการทำงานพัฒนา นาย ค. เล่าว่า

ส่วนใหญ่พัฒนากรและเกษตรกรท่านจะอธิบายกับผมก่อนว่าปัญหาในหมู่บ้านเป็นอย่างไรและควรมีแนวทางแก้ไขอย่างไร ควรจะจัดกิจกรรมโครงการอย่างไร ที่จะแก้ไขปัญหานั้น และทำให้หมู่บ้านเจริญทัดเทียมกับหมู่บ้านอื่นๆ เช่นหมู่บ้านอื่นๆ ที่ชนะการประกวดที่เจริญมีชื่อเสียง มีกลุ่มออมทรัพย์ทำให้ผมคิดว่าหากบ้านเราทำอย่างนั้นบ้างก็คงจะส่งผลให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมเขา เพราะสภาพบ้านเรากับบ้านเขาก็ไม่แตกต่างกันทางพัฒนากรก็เข้ามาดำเนินการแนะนำจัดตั้งให้สอนการทำงานในรูปกลุ่มการจัดทำบัญชี การอบรมการมีสัจจะต่อกัน ชี้แจงให้เห็นผลประโยชน์ที่จะได้แรกๆ เมื่อทางราชการแนะนำว่าควรจะมีที่ยังซึ่งใจอยู่ แต่พอได้ฟังได้รู้จากที่อื่นๆ เป็นตัวอย่างที่ทำให้อยากทำ และส่วนใหญ่การให้มีการฝึกอบรมอะไรต่างๆ ในหมู่บ้านก็ให้ประโยชน์แก่ชาวบ้านเกือบทั้งนั้น การทำกิจกรรมแต่ละอย่างนั้น เจ้าหน้าที่จะมาบอกมาให้ทำอย่างไรแล้วให้ทางผมเตรียมคน สถานที่ อุปกรณ์ต่างๆ ที่พอมีในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่จะชี้แจงกับผมแล้วให้ผมไปชี้แจงกับชาวบ้าน ผมก็จะชี้แจงกับกลุ่มชาวบ้านใกล้เรือนเคียงญาติๆ ในกลุ่มของของผมและไปบอกให้ผู้นำในกลุ่มอื่นๆ ให้จัดหาคนสำหรับกิจกรรมโดยอธิบายให้ทราบว่า เป็นโครงการอะไร เช่นการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เมื่อ

พัฒนากร เกษตรตำบลบอกผมว่าจะจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้าน ผมก็ไปว่า
ประกาศว่าใครสนใจอยากจะทำรวมกลุ่มฝึกอบรมแม่บ้านบ้าง จะได้ฝึกทำงาน
เป็นกลุ่ม ฝึกงานกิจกรรมอื่นๆ ที่เขาจะให้การสนับสนุนแก่เราเมื่อเราจัดตั้ง
กลุ่มแล้ว เช่น อบรมการทำอาหาร ถนอมอาหาร แปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการ
เกษตร เก็บไว้กินได้นานๆ มีมือก็อาจหาขายได้ ฝึกอบรมอาชีพ เช่นจักสาน
ทำไม้กวาด อบรมด้านความรู้ ทางการเกษตร เป็นต้น

นาย ค. เป็นผู้ที่มีบทบาทผลักดันให้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มออม
ทรัพย์เพื่อการผลิต และกิจกรรมพัฒนาต่างๆ โดยการชักชวนพูดคุยกับชาวบ้านและผู้นำ แต่
ได้รับความสนใจน้อย เนื่องจากตัวเองก็ไม่สามารถอธิบายผลที่ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อ
จำเป็นจะต้องทำให้ได้ จึงปรึกษากับผู้นำคนอื่นๆ หาทางจัดทำกิจกรรมโดยการเกณฑ์เอา
ภรรยาของผู้นำคนอื่นๆ และของตนรวมกันได้ 21 คน จัดฝึกอบรมสตรีอาสาพัฒนา และกลุ่ม
แม่บ้านเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มคนเดียวกัน เมื่อจัดตั้งได้แล้ว เภทกิจเกษตรจะเป็นผู้นำให้
ความรู้แก่กลุ่มในเรื่องการทำอาหาร เดือนละ 1 ครั้ง ส่วนกิจกรรมอย่างอื่นยังไม่มีการสนับ
สุนอย่างค่อเนื่อง

สาเหตุที่มีการผลักดันงานพัฒนาเหล่านี้ความคำแนะนำของทางราชการ เพราะคิด
ว่าสิ่งที่ทางราชการแนะนำเป็นสิ่งที่ดี เพราะรัฐบาลเป็นผู้กำหนดค่อมเป็นสิ่งที่ดี ควรรับฟัง
ดังนั้นเมื่องานพัฒนาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน นาย ค. เป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่
กับทางชาวบ้าน แนวทางการดำเนินงานและยุทธวิธีการดำเนินการพัฒนาจะผ่านจาก นาย ค.
ไปยังชาวบ้าน

นาย ค. เล่าถึงวิธีการที่ดำเนินงานในงานพัฒนาสตรีดังนี้

พัฒนากรและเกษตรตำบลชี้แจงกับผมโดยบอกถึงแผนงานนโยบายที่ได้รับ
มาว่าต้องให้มีกลุ่มสตรีแม่บ้านในหมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่บ้านที่ได้รับเลือกเป็น
หมู่บ้านเป้าหมาย เพื่อกลุ่มนี้จะได้เป็นแกนกลางในงานพัฒนาของสตรี เพราะ
ผู้หญิงด้วยกันย่อมรู้ปัญหาของกันไต่มากกว่า และจะได้เข้ามาร่วมวางแผนการ
แก้ปัญหาของสตรีได้ ซึ่งวิธีการที่จะไต่กลุ่มมาต้องมาพูดคุยความจำเป็นกับสตรี
ในหมู่บ้านและให้รวมกลุ่มกันเพื่อจัดฝึกอบรมให้รู้แนวทางว่าควรจะทำเนิการ
อย่างไรในการวางแผนพัฒนากลุ่ม และชุมชน และจะเข้าร่วมไต่อย่างไร ทั้ง

ยังเป็นการ เปิดโอกาสให้สตรีได้ เข้ามามีส่วนร่วมกับงานในชุมชนไม่ต้องขี้แค่ง
 ในบ้านอย่างเดียวและยกระดับสตรีมีบทบาทเท่าเทียมผู้ชาย ผมได้พูดคุยกับผู้นำ
 และสตรีชาวบ้าน แต่ก็ไม่สามารถทำให้เขาเข้าใจได้ลึกซึ้งนักนอกจากบอกว่า
 อยากรู้ต้องมาร่วมกันแค่นั้นพอถึงเวลาที่จะต้องมี การฝึกอบรมไม่มีใครมาก็ต้องใช้
 วิธีจัดซื้อคนที่สมัครใจ และพูดขอร้องกันไปให้ไ้ความจำนวนที่ต้องการแล้วจึง
 จัดฝึกอบรม ระยะเวลาที่พยายามหาสมาชิกเพิ่ม แต่ก็ไม่มีอะไรน่าสนใจที่พอจะ
 คึงคูกให้เขามาเข้าใจความต้องการได้ เพราะไม่มีเวลาจากงานอาชีพและ
 เขาก็คงไม่ได้คิดไปไกลว่าจะให้ประโยชน์อะไรกับเขาได้บ้าง

(3) ประชากรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้เล้าถึงการที่รับเลือกเป็นประธาน
 กลุ่มแม่บ้าน เพราะคนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นภรรยาของผู้ใหญ่บ้านจึงได้เลือก ถือเสมือนเป็น
 ชรรมนิยมประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งจะได้เป็นตัวอย่างของผู้หญิงในหมู่บ้านว่าภรรยา
 ของผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำก็มิได้เพิกเฉยต่องานพัฒนาในหมู่บ้าน และยังรับหน้าที่กรรมการค้ำย
 แค่มื่ออยู่ในตำแหน่งแล้วเนื่องจากสุขภาพไม่ดี จึงต้องให้รองประธานกลุ่มมา ทำหน้าที่แทนมา
 โดยตลอด รัยไว้เพียงในนาม และจะร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราวเมื่อสุขภาพดี

(4) รองประธานแม่บ้านเกษตรกร เป็นภรรยาของกรรมการหมู่บ้านคน
 หนึ่ง เคยทำงานในโรงงานห่าน้ำตาลในหน้าที่พนักงานบัญชี บุคคลิกดี พูดเก่งกล้าแสดงออก
 และมีความพร้อมที่จะทำงาน นางพูดถึงการทำงานตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกลุ่ม ดังนี้

ไม่รู้ว่าจะอยู่ในกลุ่มแม่บ้านได้อย่างไร อยู่ๆ พ่อบ้านก็มาบอกว่ามีชื่อในการ
 อบรมกลุ่มแม่บ้านนะ ให้ไปอบรม 3 วัน เกษกรตำบลและพัฒนากรจะมาอบรม
 ให้จะได้เป็นกลุ่มเป็นก้อนในหมู่บ้านเพื่อจะทำงานอื่นๆ จะได้ง่ายคือไป ทาง
 ราชการจะมีงานมาสนับสนุน ฉันก็เลยไปร่วมด้วยโดยไม่รู้อะไรมาก่อนเลย
 ที่อบรมเขาก็อธิบายถึงเรื่องจะพัฒนาให้สตรีมีบทบาทเท่าเทียมกับผู้ชาย โดย
 ให้มาทำงานในชุมชน และเข้าร่วมเป็นกรรมการหมู่บ้าน ร่วมคิดร่วมทำค้ำย
 ก็เข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง พออบรมเสร็จก็ให้เขียนใบสมัคร เป็นกลุ่มแม่บ้าน
 เกษกรกร และเป็นกรรมการพัฒนาสตรีอาสา และชื่อถูกส่งไปยังกรมฯ แล้ว
 จะลาออกไม่ได้ เพราะลาออกก็ต้องไปลาออกที่กรมฯ ค้ำย ทำให้งานของ
 พัฒนากร เกษกรตำบลเขาเสียได้ และทางเบื้องบนก็ได้ชื่อพวกเราไปแล้ว

งานก็มาก งานกลุ่มแม่บ้านก็มากมีอบรมทำอาหารทุกเดือนๆ ละวัน หัวหน้าแม่บ้านที่อยู่ที่อำเภอจะมาอบรมให้ ถ้าถามว่าเป็นกลุ่มดีไหม ก็ดี เพราะเขาก็นำสนับสนุนกิจกรรมอาชีพและเรื่องแม่บ้านแม่เรือนให้ เสียอย่างเดียวไม่ค่อยมีเวลา ส่วนการหาสมาชิกใหม่ได้พยายามพูดคุยกับกลุ่มอื่นๆ แล้วเขาสงใจบอกว่าไม่มีเวลายางคนบอกว่าบ้านไกล บางคนก็ไม่มีเวลา บางคนก็ว่าไม่มีอะไรไม่ออกไป เขาไม่อยากเสียสละอะไรกันมากนัก เพราะมองไม่เห็นประโยชน์อะไรที่จะได้

ฉันบางทีก็เบื่องานมาก เกี่ยวกับงานบ้าน งานแม่บ้าน งานไร่ เยอะไปหมด ความรู้ก็ไม่ค่อยมี เขามอบมา แนะนำอย่างไรก็เชื่ออย่างนั้น และถ้าทางราชการหัวหน้าแม่บ้าน พัฒนาการ และเกษตรตำบลเอาตัวฉัน ก็พยายามพูดคุยกับกลุ่มเอาตัว ถ้าเขาหยุดไปกลุ่มก็เจียมรอนจนกว่าเขาจะมาแนะนำอะไรให้ ตอนนั้นก็ประชุมร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์ไปด้วย มีอะไรของแม่บ้านก็บอกในนั้น เพราะแม่บ้านทุกคนก็เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ แต่จะให้ไปหาคนเพิ่มก็คงแล้วแต่เขาสมัครใจ ไม่มีเวลาหาและพูดเขาก็ไม่เข้าใจฉันเองฉันก็ยังไม่ค่อยเข้าใจเลย เขาให้ทำก็ทำ ให้เขาทำแล้วกัน นี่ถ้าไม่มีกรรมการผู้ชายสนับสนุนอยู่ก็คงจะแย่เหมือนกันเพราะเขามองเห็นอะไรได้ไกลกว่าเรา เขาออกไปงานนอกบ้านมากกว่าและเป็นผู้นำมากกว่าเรา

คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคนอื่นๆ ก็ให้ความคิดเห็นทำนองเดียวกันแทบทุกคน บอกว่าเข้าร่วมประชุมอบรมเพราะว่าสามีบอกให้มาและตัวสามีเองซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมการก็เข้าร่วมฟังด้วย เขาสนับสนุนทุกอย่างที่จะให้พวกสตรีทำกิจกรรมร่วมกัน แต่คนอื่นๆ ไม่เข้าใจจึงไม่ได้เข้าร่วม แต่หากมีกิจกรรมที่ทำอะไรที่ขึ้นก็คงทำให้เขาเข้าร่วมกับกลุ่มมากขึ้นทุกคนในกลุ่มว่ากลุ่มดีแค่บางครั้งไม่มีเวลาที่ไม่ได้มาร่วมมอบให้กรรมการดำเนินการและทัศนใจ สมาชิกของกลุ่มคนหนึ่งให้เหตุผลว่า

ที่เขาชวนมาเข้ากลุ่มเพื่อจะได้พัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น เจ้าหน้าที่เขาพูดก่อนอบรมว่าพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น ก็จะทำให้ดีขึ้น และมีฐานะเท่าเทียมกับผู้ชาย แต่จริงๆ แล้วรู้สึกว่าเขาผู้หญิงผู้ชายก็เท่าเทียมกันอยู่แล้วเพียงแต่เราายกให้

เขาที่แข็งแรงเป็นผู้นำเท่านั้น แต่ก็มีการรวมกลุ่มก็ทำให้รู้และเข้าใจ
อะไรที่ไม่เคยเข้าใจหลายๆ อย่าง เพียงแต่ไม่ค่อยมีเวลาเท่านั้น

สตรีอีกจำนวนมากที่ไม่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาศรีไม่ทราบว่าต้องเข้าร่วม
กลุ่มทำไม ไม่มีใครเข้ามาชี้แจงและชักชวน บางคนได้รับการชักชวนจากผู้ที่เขาเป็นสมาชิก
แต่หากคำทอมจากผู้เป็นสมาชิกไม่คิดว่าจะเป็นอะไร จะทำอะไรเพียงแต่รู้ว่าให้ไปร่วมเท่านั้น
ดังนั้นเมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจก็ไม่มีเวลาที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อไม่มีเวลาก็
ไม่ต้องร่วม และคิดว่าคงจะเอาเพียงภรรยาของกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำเท่านั้น ดังนั้น
จึงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมใดๆ อีกอย่างหนึ่งไม่มีเวลา ฐานะไม่ค่อยดีพอที่จะสละเวลาไป
ร่วมด้วย

จะเห็นว่าในส่วนของยุทธวิธีในการดำเนินการพัฒนาศรีในหมู่บ้านนี้ตั้งแต่ส่วน
ของเจ้าหน้าที่จนถึงกลุ่มเป้าหมายนั้นมีการสื่อความหมายต่อกันเป็นช่วง คือจากนโยบายตึก
ตัวเจ้าหน้าที่ ชี้แจงแก่ผู้นำจากผู้นำไปยังผู้นำด้วยกัน ไปสู่ภรรยาและเพื่อนบ้าน การนำ
ความคิดไปเผยแพร่ นั้น เป็นไปตามความเข้าใจจากผู้สื่อข่าวสารส่งต่อ จากนั้นเมื่อเห็นว่า
ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ในเวลา เจ้าหน้าที่จะสั่งการให้เกิดการดำเนินการ ผู้นำ
ดำเนินการ เพื่อให้ได้สมาชิกเข้ามา จึงได้สมาชิกจากการระดมคนเพื่อเกิดกิจกรรมเมื่อไม่
สามารถหาใคร ได้ก็เอาภรรยาผู้นำเองเป็นแกนนำเพื่อขยายงานต่อไป แต่ยังไม่สามารถ
ขยายงานได้ เพราะกิจกรรมไม่เป็นที่น่าสนใจแก่กลุ่มสตรีอื่นๆ และเห็นว่าไม่จำเป็นหรือมี
เหตุผลใดๆ ที่จะต้องเข้าร่วม ดังนั้นจึงไม่มีการขยายกิจกรรมไปสู่สตรีเป้าหมายได้

ในส่วนของผู้ผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้นำสตรี หรือผู้นำในชุมชน ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ
โครงการพัฒนาศรี หลักการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง หรือความหมาย
การพัฒนาใดๆ กิจกรรมที่ทำหาคำการสั่งการของเจ้าหน้าที่ อาจจะเป็นเพราะความคุ้น
เคยกับเจ้าหน้าที่ ทำให้ผู้นำเหล่านี้คล้อยตาม และทำตามโดยไม่ได้คิดว่าเป็นการแก้ไข
ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของสตรีในชุมชนหรือไม่ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อกิจกรรม
เสร็จสิ้นลงจึงไม่มีสตรีคนอื่นที่นอกเหนือจากภรรยา ลูกหลาน หรือเครือญาติของผู้ผู้นำ เข้า
ร่วมในกิจกรรมพัฒนาศรีที่ดำเนินการในหมู่บ้าน

3. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม

ดังได้กล่าวมาข้างต้นว่าสภาพสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดความต้องการพื้นฐานของคนในชุมชน ซึ่งความต้องการของคนในชุมชนนี้เอง ที่ทำให้คนในชุมชนสามารถวางแผนทาง ไปสู่การแก้ไขปัญหาของตนเองและของชุมชนได้

สตรีซึ่งเป็นคนที่อยู่ในชุมชนก็ถูกกำหนดสภาพบทบาทโดยสภาพสังคมวัฒนธรรม และถูกกำหนดความต้องการพื้นฐานจากสังคมวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดสภาพการณ์ดังกล่าว เมื่อกิจกรรมในโครงการพัฒนาสตรีไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรมก็อาจจะเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้สตรีทัศนใจ เข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีได้

เพื่อการวิเคราะห์เกี่ยวกับการทัศนใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีของสตรีภาคเกษตรกรรม โดยอิทธิพลของสภาพสังคมและวัฒนธรรมขอนำเสนอข้อมูลภาคสนามดังต่อไปนี้

จำนวนสตรีในหมู่บ้านจากทะเบียนนายทะเบียนหมู่บ้านจำนวน 670 คน เป็นสตรีเป้าหมายจำนวน 200 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนสตรีที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาในลักษณะกลุ่ม

กลุ่มกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. ร่วมมือกิจกรรมเป็นครั้งคราว	51	25.0
2. ไม่ร่วมกิจกรรมใดๆ เลย	150	75.0

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ามีสตรีเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาสตรีและเข้าร่วมพัฒนาในกลุ่มกิจกรรมอื่นๆ เป็นครั้งคราว 25% และไม่ร่วมกิจกรรมใดๆ เลย 75% (สตรีที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนามีเพียง 50 คน เท่านั้น เป็นสมาชิกกลุ่มสตรีอาสา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มออมทรัพย์)

ตารางที่ 2 แสดงเหตุผลที่ทัศนใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรี

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้าใจเหตุผลในกิจกรรมดี	2	4
2. ถูกขอร้องชักชวน	27	54
3. ได้รับการชี้แจงและสามัคคีเป็นผู้นำ	21	42

จากตารางที่ 2 แสดงเหตุผลในการทัศนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเข้าใจเหตุผลในการที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาว่าให้ผลดีอย่างไร 4% ถูกขอร้องชักชวน 54% และได้รับการชี้แจงพร้อมทั้งสามัคคีเป็นกรรมการหรือผู้นำ 42%

ตารางที่ 3 แสดงระดับการศึกษาของสตรีเป้าหมาย

ระดับการศึกษา	จำนวนคน	ร้อยละ
1. ต่ำกว่า ป.4	20	10
2. ป.4	180	90
3. สูงกว่า ป.4	-	-

การศึกษาของสตรีในวัย 20-45 ปี ต่ำกว่า ป.4 10% และในระดับ ป.4 90% แสดงว่าระดับการศึกษาของสตรีส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน และพบว่าในจำนวน 180 คน ที่มีการศึกษาระดับ ป.4 สตรีจำนวน 50 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาในระดับนี้

ตารางที่ 4 แสดงสภาพแวดล้อมและเข้ารับบริการขั้นพื้นฐานในหมู่บ้าน

สภาพแวดล้อมและบริการในหมู่บ้าน	จำนวน (หลังคาเรือน)	ร้อยละ
1. มีส้วม	38	15.0
2. เด็กหญิงมีครรภ์ได้รับการแนะนำ เรื่องอาหาร สุขภาพ	200	78.0
3. เด็กได้รับภูมิคุ้มกัน	220	86.0
4. ได้รับความรู้ข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์	180	70.0
5. เข้ารับการอบรมอาชีพอื่นๆ	25	10.0
6. เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ	30	12.0
7. นับถือศาสนาพุทธ	254	100.0
8. เด็กได้รับการศึกษาในโรงเรียนหมู่บ้าน	238	93.0
9. ร่วมการประชุมชาวบ้านเพื่อชี้แจงข่าว สารต่างๆ	140	55.0
10. ผลักทำการ เกษตรค่านำแนะนำของ เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริม	80	31.0

จากตารางที่ 4 ที่แสดงถึงสภาพแวดล้อมตลอดจนการเข้ารับบริการขั้นพื้นฐานของคนในหมู่บ้าน พบว่าการเข้ารับบริการขั้นพื้นฐานนั้นหมู่บ้านนี้มีหน่วยบริการและสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับที่พอสมควร แต่การเข้ารับคำแนะนำบริการบางอย่างยังน้อย เช่น การเข้ารับการอบรม การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม การรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ทางราชการ

ข้อมูลจากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นภาพบางส่วนของแบบแผนการดำรงชีวิตของหมู่บ้านในส่วนของกรรับบริการ สภาพแวดล้อม และการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาของสตรีในหมู่บ้าน เพื่อความเข้าใจในการวิเคราะห์และการเชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยด้านสภาพสังคมวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการตัดสินใจของสตรีในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา จะขอเสนอข้อมูลแยกตามหัวข้อ
ดังนี้

- ก. แบบแผนการดำเนินชีวิตในหมู่บ้าน
- ข. ความเชื่อค่านิยม
- ค. เครือญาติและการอุปถัมภ์
- ง. ความสัมพันธ์ของชุมชนต่อการยอมรับบริการ
- จ. การจัดระเบียบในสังคม
- ฉ. แนวความคิดเกี่ยวกับการยอมรับสถานภาพบทบาทของสตรีในชุมชน
- ช. ทัศนคติความคาดหวังของชุมชนต่อสตรี

ทั้งรายละเอียดต่อไปนี้

- ก. แบบแผนการดำเนินชีวิตในหมู่บ้าน

สภาพสังคมในหมู่บ้านเป็นสังคมเกษตรกรรมการผลิต เป็นการผลิต ทั้งแบบยังชีพ และผลิตเพื่อขายครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว คือ พ่อ แม่ ลูก เกือบทุกหลังคาเรือน นั่นคือแต่งงานแล้วจะแยกครอบครัวไปตั้งครอบครัวของตนเอง สภาพของสตรีในหมู่บ้านนี้ ต้องทำงานเคียงข้างบุรุษตลอดเวลา ไม่ว่าจะงานไร่ งานรับจ้าง และงานบ้าน เกือบทุกครอบครัวจะช่วยเหลือกันทำมาหากิน บางครอบครัวสามีชายของหมู่บ้าน ภรรยาออกไปทำงานในไร่ การทำงานจึงอยู่ในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกัน ไม่แบ่งเป็นงานผู้หญิงหรือผู้ชาย สำหรับการยกย่องในสังคมยังถือว่าผู้ชายเป็นผู้นำในครอบครัว และทุกครอบครัวก็ยอมรับว่าสามีเป็นผู้นำของครอบครัว

ในการประชุมชาวบ้านแต่ละครั้งผู้ที่เป็นตัวแทนไปประชุมคือ พ่อบ้าน แต่ถ้าพ่อบ้านไม่สามารถไปได้ก็ยอมรับภรรยาหรือแม่บ้านเป็นผู้เข้าร่วมประชุมและนำเรื่องราวที่ได้รับฟังมาบอกให้กับทางบ้านได้รับทราบ งานบุญ งานพัฒนาต่างๆ ในหมู่บ้านทั้งผู้หญิงและผู้ชายในหมู่บ้านจะมาร่วมงานร่วมกันและแบ่งหน้าที่กันทำงานตามความถนัดของตนเอง

ผู้นำในหมู่บ้านให้ความเห็นเกี่ยวกับสตรีในหมู่บ้านว่าในความคิดของผู้นำเองไม่เคยคิดว่าสตรีมีความดีกว่าหรือไม่เท่าเทียมกับผู้ชายแค่มบทบาทของผู้หญิงและของผู้ชายในบางเรื่องต้องแตกต่างกันตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละคน ผู้นำยอมรับว่าสตรีมีบทบาทสำคัญมากในชีวิต ครอบครัว เพราะงานแม่บ้านการตัดสินใจต่างๆ

ในครอบครัวสตรีจะอยู่เบื้องหลังการตัดสินใจนั้น สิทธิขาดไม่ได้อยู่ที่ตัวหัวหน้าครอบครัวเอง บางทีดูเหมือนว่าการตัดสินใจในส่วนที่สำคัญๆ ต้องเป็นสิทธิขาดของพ่อบ้าน แต่ที่จริงแล้วผู้ที่ เป็นคู่ปรึกษาและเสนอข้อคิดเห็นให้กับหัวหน้าครอบครัวคือตัวสตรีเอง

ผู้นำคนหนึ่งกล่าวว่า "การที่แม่เห็นว่าความรับผิดชอบงานหรือการดูแลและตัดสินใจ ในชีวิตไม่ได้มีความหมายว่าทำให้สตรีมีสถานภาพและบทบาทที่น้อยกว่าบุรุษ แต่ทุกคนก็ต้องรับ รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง"

กลุ่มผู้นำต่างให้ความเห็นว่างานของสตรีเป็นหน้าที่ของสตรีที่ต้องทำแต่ไม่ได้หมายความว่า เมื่อกลับจากทำงานแล้ว ต้องมาทำงานบ้านคนเดียว โดยที่พ่อบ้าน ไม่ได้ช่วยเหลือ ความเป็นจริงแล้วถ้าแม่บ้านกลับจากไร่มาต้องทำอาหาร พ่อบ้านก็จะรับหน้าที่ดูแลลูกเพื่อแบ่ง เบาภาระทั้งนั้นแบบแผนการดำเนินชีวิตของครอบครัวในหมู่บ้านนี้ จึงไม่ได้ทำให้เกิดความรู้สึก แยกต่างกันว่าหญิงและชายไม่เท่าเทียมกัน

ข. ความเชื่อค่านิยม

ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องสตรีในหมู่บ้านนี้เห็นว่าไม่มี ความแตกต่างกันกับชายนัก ยกเว้นในเรื่องของศาสนาที่สตรีไม่มีบทบาทเป็นผู้นำในค่านิยมนัก เพราะถือว่าเป็นบทบาทของผู้ชายที่ต้องทำ

ในส่วนของสตรีที่จะต้องออกไปร่วมงานในชุมชนผู้นำส่วนใหญ่ให้ แนวคิดเรื่องความเชื่อและค่านิยมในเรื่องนี้ว่าทำให้ถ้าหากไม่ทำครัวเสียหยาดจนเกิดข้อครหา นิินทา เพราะการทำงานให้กับชุมชนก็เป็นสิ่งที่คืออยู่แล้ว ส่วนที่กล่าวว่าสตรีต้องเป็นแม่บ้านอยู่ กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ดูแลทำงานไร่ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการบ้านการเมือง ซึ่งควร เป็นเรื่อง ของผู้ชายนั้น ค่านิยมในเรื่องนี้กำลังกัน ระหว่างยอมให้ออกไปนอกบ้านทำงานกับชุมชนด้วย และรับผิดชอบงานในบ้านด้วย และไม่ยอมให้ออกไปเลย ยังมีถึง 40% ของกลุ่มผู้ชายที่ยังคิด ว่าไม่สมควรที่สตรีจะออกไปร่วมงานในชุมชนและเชื่อว่าบทบาทที่อยู่เบื้องหลังอย่างแต่ก่อนก็ อยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อต้องไปร่วมงานในชุมชน หรือกิจกรรมสตรีก็ต้องได้รับความเห็นชอบจาก ผู้ชายก่อนเช่นกัน ถ้าไม่ยอมก็หมายความว่าสตรีไม่มีสิทธิออกไปได้ เพราะถือว่าต้องเชื่อฟัง และนับถือซึ่งกันและกัน

ในกรณีสตรีโสภณก็ต้องขึ้นอยู่กับพี่น้องพ่อแม่เป็นสำคัญว่า เห็นชอบด้วย

หรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่สมควรก็จะมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมใดๆ การเห็นสมควรและไม่สมควรขึ้นอยู่กับอะไรนั้น ผู้นำและฝ่ายชายให้ความเห็นว่าต้องดูว่ากิจกรรมพัฒนาและกิจกรรมพัฒนาสตรีที่วันนั้นให้อะไรที่เป็นแก่นสาร พอที่จะสละเวลาที่มีอยู่ได้หรือไม่ คุ่มค่าหรือเปล่า มีอะไรเสียหายหรือไม่ สามีบางคนให้ข้อคิดที่ว่า "ผมเห็นเอาแม่บ้านไปร้องรำทำเพลงกินเหล้าเมายา อบรมอย่างนี้ผมก็ไม่อยากให้ไป ไม่ได้ประโยชน์อะไรเสียงานไร และงานบ้านด้วย บางทีก็ไปฝึกอบรมทำอาหารก็ไม่เห็นได้อาหารอะไรมากินเสียเงินเปล่าๆ สู้เอาเวลามาทำงานอาชีพเลี้ยงตัวเองให้ดีขึ้นดีกว่า"

สตรีเกือบ 80% มีความเชื่อและค่านิยมว่าการออกไปทำงานในชุมชนนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ชายอยู่แล้ว แต่ถ้าผู้หญิงจะต้องออกไปร่วมงานในชุมชน ความพร้อมของตนเองต้องมีมากกว่านี้ โดยเฉพาะความพร้อมในฐานะและความเข้าใจระหว่างครอบครัวว่าครอบครัวเครือข่ายมีความเห็นอย่างไรในการทำสิ่งนั้นๆ หากไม่เห็นด้วย โอกาสที่จะชักชวนใจเข้าร่วมกิจกรรมจะมีน้อย แต่ถ้าเห็นด้วยมากโอกาสที่จะชักชวนใจเข้าร่วมกิจกรรมก็จะมีมาก

กลุ่มผู้นำกลุ่มพ่อบ้านและสตรีส่วนใหญ่เห็นว่าการจะพัฒนานั้นควรจะให้ยู่ติงินดีก่อน การจะให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในสังคมจึงตามมา ดังนั้น ควรมุ่งพัฒนาอาชีพและรายได้ก่อน กิจกรรมที่ไปเข้าร่วมโดยส่วนใหญ่ก็เพราะว่าไม่เห็นว่ามีประโยชน์อะไรในส่วนนี้ จะเห็นว่ากิจกรรมที่จะส่งเสริมสนับสนุนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการชักชวนใจได้เช่นเดียวกัน

จะเห็นว่าความเชื่อและค่านิยมส่วนรวมยังคงเห็นว่าการจะให้สตรีเข้ามามีบทบาทในสังคมชุมชนต้องพิจารณาให้รอบคอบและดูความเหมาะสม

ค. เครือญาติและการอุปถัมภ์ ในหมู่บ้านระบบเครือญาติและการอุปถัมภ์ยังคงเป็นส่วนสำคัญของชุมชน สตรีส่วนหนึ่งที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาและพัฒนาสตรี บอกว่าที่เข้าร่วมเพราะการชักชวนของญาติที่เห็นว่าเหมาะสมและควรได้เข้าร่วม นอกจากนี้เพราะการชักชวนของผู้มีพระคุณชักไม่ได้ จำใจต้องทำตาม

จำนวนสตรีที่ชักชวนใจเข้าร่วมกิจกรรม 50 คน นั้นพบว่าเกิดจากการชักชวนของญาติถึง 15 คน และผู้มีพระคุณชักชวน 5 คน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกล่าวว่า "ญาติเขาวัดคืออีกอย่างหนึ่งเขาเป็นผู้นำด้วย เมื่อเขาเห็นว่าดีก็น่าเชื่อถือเพราะเขาคิดก่อนกับทางราชการบ่อยๆ คงรู้อะไรดีแล้ว"

สตรีที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมใดๆ บางส่วนญาติก็มาชักชวน แต่ก็ไม่ได้ไปเพราะเห็นว่าญาติเขารูานะดีกว่า สามารถทำได้ แต่ตัวเองไม่สามารถเข้าร่วมได้ เพราะฐานะยากจน นอกจากนี้กลุ่มญาติที่อยู่ใกล้เคียงบางส่วนก็มองไม่เห็นว่าจะได้ประโยชน์อะไรกับการปฏิบัติตามคำชักชวน จึงไม่แนะนำให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

ง. ความสัมพันธ์ของชุมชนต่อการยอมรับบริการ และการพัฒนาจากรัฐและเอกชนในส่วนนี้จะกล่าวถึงแก่ภาครัฐ เนื่องจากในหมู่บ้านไม่มีการรับบริการจากภาคเอกชน

ผู้นำได้ให้ความเห็นว่าความสัมพันธ์ในชุมชนของคนส่วนใหญ่ผูกพันอยู่กับกลุ่มของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มบ้านใกล้เคียง และกลุ่มญาติ ดังนั้นหากกลุ่มเหล่านี้ไม่ยอมรับบริการใดๆ และไม่เข้าใจในเรื่องการพัฒนาใดๆ โอกาสที่จะร่วมงานในชุมชนและความรักในชุมชนก็น้อย แต่จะมองไปที่ส่วนตัวและผลประโยชน์ของกลุ่มของตนมากกว่าอย่างอื่น นอกจากตัวเองของชาวบ้านในชุมชนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันแล้วสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านก็มีผลต่อสภาพการยอมรับต่างๆ ในชุมชนด้วย บางทีระยะทางที่ห่างกันและการที่พยายามจะให้กลุ่มบ้านแยกออกจากกันตามสภาพภูมิศาสตร์ ก็เป็นผลที่ให้ความสัมพันธ์ของชุมชนสูญเสียไป ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในส่วนของงานที่จะยอมรับบริการการพัฒนา เพราะถ้าความสัมพันธ์ของผู้นำชุมชนไม่ดี การที่จะระดมความคิด ระดมสมองเพื่อจะพิจารณาเรื่องต่างๆ ก็มีน้อย ทำให้ความสัมพันธ์ของชุมชนเสียไปเช่นกัน

ปัจจุบันหมู่บ้านแยกตัวเองตามสภาพภูมิศาสตร์เป็น 4 กลุ่มบ้าน กลุ่มบ้านที่ค่อนข้างจะมีผู้นำและความสามัคคีของชาวบ้านเหนียวแน่นมากจะเป็นกลุ่มบ้านเรือพาย ซึ่งทำให้กลุ่มบ้านนี้มีโอกาสรับบริการจากภาครัฐ ในด้านงานพัฒนาต่างๆ ได้มากไม่ว่าการพัฒนาอื่นหรือการพัฒนาสตรี ปรชชานกลุ่มแม่บ้าน รองประธาน คณะกรรมการ ตลอดจนสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มบ้านนี้ จะมีเพียง 4-5 คนที่อยู่ในกลุ่มบ้านศรีมงคล สำหรับกลุ่มบ้านสวัสดิ์เป็นกลุ่มบ้านที่ได้รับบริการจากรัฐ รองจากกลุ่มบ้านเรือพาย ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ของผู้นำชุมชนในกลุ่มนี้ไม่ค่อยดีจึงเกิดการนิ่งเฉย ไม่ทำอะไร เพราะต่างคนต่างคู่แข่งกัน

ผลจากความสัมพันธ์ของชุมชนนี้มีผลต่อการรับบริการของรัฐก็คือ กลุ่มบ้านเรือพาย ผู้นำก็มีแนวความคิดที่จะให้สตรีออกมาร่วมงานในชุมชนมากขึ้น เพราะเห็นประโยชน์ว่าสตรีสามารถสร้างความเจริญแก่กลุ่มและชุมชนได้ ยอมรับสตรีที่จะเป็นผู้นำใน

ชุมชนและเป็นคณะกรรมการร่วมวางแผนดำเนินการและติดตามงานได้จึงทำให้สตรีในกลุ่มนี้มีบทบาทในชุมชนมากกว่ากลุ่มบ้านอื่น ซึ่งว่างเฉยและเห็นว่าสภาพชุมชนและความพร้อมไม่พอที่สตรีจะเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน แต่กระนั้นก็คือจำนวนของสตรีที่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนก็ยังน้อยอยู่นั่นเอง

สตรีที่อยู่ในกลุ่มบ้านเรือพาย ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาให้ความเห็นว่า

เห็นความสามารถว่าผู้หญิงสามารถทำงานในชุมชนได้อย่างกลุ่มแม่บ้านและประธานกลุ่มแม่บ้าน แต่ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ใช่เพราะว่าไม่ยอมรับว่าสตรีสามารถทำอะไรได้เท่าผู้ชาย แต่เป็นเพราะฐานะและความไม่พร้อมในเรื่องเวลา ที่จะเข้าร่วมมากกว่าพอเห็นเขามีกิจกรรมอะไรก็จะไปดูและพูดคุยซักถามเสมอ

ส่วนสตรีที่อยู่ในกลุ่มบ้านอื่นๆ และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมได้ให้ความคิดเห็นว่าไปอีกแนวหนึ่งว่า

ระยะทางไกลไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมที่บ้านเรือพายได้ ถ้าจัดตั้งในกลุ่มบ้านของตนเองมีกิจกรรมมาสนับสนุนก็จะเข้าร่วมด้วย แต่ผู้นำในแถบกลุ่มบ้านตนเองไม่สนใจเรื่องเหล่านี้ โอกาสก็เลยไม่มี

จะเห็นได้ว่าส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสตรี เช่นกัน พ่อบ้านบางส่วนเห็นว่าการมีผู้นำที่ดีเป็นส่วนสำคัญเช่นกัน ในการที่จะทำให้ใครเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาในหมู่บ้านถ้าผู้นำไม่เอาไหนไม่สนใจอะไรเลย การที่จะเป็นสื่อกลางนำบริการของรัฐลงสู่หมู่บ้านย่อมไม่มีหรือมีน้อย ดังนั้นจะหาคนไปร่วมได้อย่างไร เมื่อถูกปิดหูปิดตาอยู่ตลอดเวลา

จ. การจักระเบียบในสังคม ในที่นี้ส่วนใหญ่มักจะแสดงให้เห็นถึงวิถีประชาและจารีต ในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อถือ และถือเป็นแนวปฏิบัติของคน เพราะส่วนของกฎหมายเป็นสิ่งที่ตายตัวที่ใครฝ่าฝืนไม่ได้อยู่แล้ว สังคมของหมู่บ้านแบ่งบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายให้มีบทบาทแตกต่างกันและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

บทบาทของผู้หญิงในหมู่บ้านเป็นบทบาทของแม่บ้านเลี้ยงลูกทำอาหาร ดูแลบ้าน เก็บออมทรัพย์สินในครอบครัว เป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ในบ้าน บทบาทของผู้ทำงาน

ในไร้คือผู้ผลิต ผู้ขายและทัศนคติใจเรื่องงานการเกษตรต่างๆ คู่กับผู้ขายและช่วยเหลือผู้ขายในงานของชุมชนโดยมีส่วนร่วมในการทัศนคติใจอยู่เบื้องหลัง

บทบาทของผู้ขายเป็นผู้นำในครอบครัวเป็นผู้ผลิตหาเลี้ยงครอบครัว ดูแลเอาใจใส่ครอบครัวและทัศนคติใจกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่ภายนอกบ้าน แต่บทบาทเหล่านี้ต้องเกื้อกูลกันระหว่างชายและหญิง

จากการแบ่งบทบาทเช่นนี้มีผลทำให้ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องสรีรคล้อยตามสิ่งเหล่านี้ไปคืบๆ แต่เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปต้องช่วยกันหามาหากินเพื่อเลี้ยงชีพครอบครัวให้ดีขึ้นทำให้บทบาทที่แบ่งระหว่างหญิงชายบางอย่างถูกลบล้างและทำแทนกันได้คั้งนั้นค่านิยมความเชื่อในส่วนนี้จึงเปลี่ยนไป

ผู้นำเกือบทุกคนในหมู่บ้านกล่าวว่า

ถ้ามีว่แต่คิดว่านี่คือบทบาทของผู้หญิงนี่คือบทบาทของผู้ชายก็คงไม่มีจะกิน เพราะถ้าคนใดคนหนึ่งเป็นอะไรไปต้องแทนกันได้ เคียวนี้แทนกันได้ทุกอย่าง เลื่อยไม้แทนยังทำได้ เราไม่สบายก็เลี้ยงลูกแทนให้แม่เค็กไป เลื่อยไม้ซุกคอกแทน เวลาไปร่วมงานนอกบ้านไม้เค็กก็ให้ไปแทน เขาทัศนคติใจอย่างไรก็เอาตามเขาแล้วละ

สตรีที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมบอกว่า

เคียวนี้ไม่มีปัญหาอะไรเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกัน เพราะตลอดเวลาที่อยู่มาในหมู่บ้านนี้ก็ไม่เคยคิดว่าไม่เท่าเทียมกัน ยังคิดเสียด้วยซ้ำว่าเราไปบอกให้เขาทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่อย่างไรก็ตามผู้หญิงก็ไม่ควรทำอะไรมากจนเกินงาม จนกลายเป็นเหตุทำให้ผู้ชายเขาคิดว่าเกินหน้า หรือล้ำหน้าในความเป็นผู้นำของเขา คิดว่าการทัศนคติใจอยู่เบื้องหลังผลักดันให้เขาทำก็คือที่อยู่แล้ว แต่การร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีนั้นถ้ากิจกรรมน่าสนใจให้ประโยชน์ก็คั้งต้องเข้าร่วมอย่างแน่นอนแต่ก็ไม่น่าสนใจ และถูกขาดแต่กลุ่มเคียวในหมู่บ้านจึงไม่อยากจะร่วม

คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมองว่า ผู้ชายและผู้หญิงเท่าเทียมกันอยู่แล้ว แต่การพัฒนา
นั้นเป็นการพัฒนาให้สิ่งที่เป็นอย่างยิ่งที่ดียิ่งขึ้นมากกว่า เพราะในชุมชนหมู่บ้านก็ยอมรับแล้วว่า
ผู้หญิงก็สามารถทำงานชุมชนได้ถ้ามีโอกาส

ในเรื่องของโอกาสสตรีให้ความเห็นว่า

หมายถึงการมีเวลาเข้าไปร่วมและได้ร่วมทำกิจกรรมจนครบทั้งกิจกรรม
โดยไม่คิดข้อจำกัดอันเนื่องมาจากการงานในครอบครัว ความไม่เข้าใจกัน
ระหว่างครอบครัว และความเหมาะสมกับความสามารถของตนเอง

ฉ. แนวความคิดเกี่ยวกับการยอมรับสถานภาพบทบาทของสตรีในชุมชน
จากการสอบถามสตรีโดยทั่วไป ผู้นำสตรีและผู้นำในชุมชนได้ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 5 การยอมรับสถานภาพและบทบาทของสตรีในหมู่บ้าน
ของผู้นำ ผู้นำสตรี และสตรีในชุมชน

สถานภาพบทบาท	การยอมรับ ของผู้นำ (คน)	การยอมรับ ของผู้นำสตรี (คน)	การยอมรับ ของสตรี (คน)
1. แม่บ้าน	56 (100%)	7 (100%)	183 (100%)
2. ภรรยา	56 (100%)	7 (100%)	183 (100%)
3. ผู้นำในชุมชน	40 (71%)	7 (100%)	100 (55%)
4. สมาชิกของกลุ่ม	56 (100%)	7 (100%)	150 (82%)
5. กรรมการกลุ่ม	56 (100%)	7 (100%)	100 (55%)

จากตารางที่ 5 จากการสอบถามผู้นำจำนวน 56 คน ผู้นำสตรี 7 คน สตรีใน
หมู่บ้าน 183 คน พบว่าการยอมรับสตรีในฐานะ แม่และภรรยา เป็นการยอมรับโดยสมบูรณ์
ของทุกคน และพบว่าผู้นำยอมรับสตรีในเรื่องของการเป็นผู้นำเพียง 71% ของตัวสตรีเอง
55% ส่วนการยอมรับสตรีในฐานะสมาชิกกลุ่ม และกรรมการกลุ่ม ยอมรับในกลุ่มของสตรี
เองเพียง 82% และ 55% ตามลำดับ

แสดงว่าแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมความเชื่อเกี่ยวกับสตรีไปแล้วและ ย้ำว่ามีความเท่าเทียมกัน แต่การยอมรับในส่วนลึกตัวสตรีเองก็ยังมีเพียง 55% เท่านั้น จากข้อมูลนี้มีผลต่อการทัศนคติของสตรีในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีไม่น้อย ว่าทำไม จึงไม่ทัศนคติเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา แม้ว่าจะยืนยันว่าเท่าเทียมกัน เกือบทุกด้านก็ตาม จาก การสอบถามเพื่อนบ้านผู้หนึ่ง ที่ยอมรับต่อการเป็นผู้นำชุมชนของสตรี กล่าวว่า "ผู้หญิงก็มีความ สามารถและถ้าหากทำให้ผู้หญิงมีความพร้อมทั้งความรู้ มีฐานะ และโอกาสแล้ว ผู้หญิงจะเป็น ผู้นำที่ดีได้เท่าๆ กับผู้ชายเลยทีเดียว"

สำหรับกลุ่มเพื่อนบ้านที่ไม่ยอมรับการเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่มและกรรมการกลุ่ม ค้างก็เห็นว่า "ผู้หญิงยังไม่ควรจะไปยุ่งเรื่องนอกบ้านมากนักและเป็นการไม่งามที่จะทำ อะไรที่เกินความเป็นผู้หญิง ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายได้" ดังนั้นจึงไม่เห็นด้วยและไม่ยอม บทบาทของสตรี

ข. ทัศนคติความคาดหวังของชุมชนต่อสตรี

จากการสอบถามผู้นำสตรี 7 คน ผู้นำ 56 คน สตรี 183 คน ประมวล ได้ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงความคาดหวังของชุมชนต่อสตรี

ความคาดหวัง	ผู้นำ	ผู้นำสตรี	สตรี
1. พัฒนาให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	56 (100%)	7 (100%)	183 (100%)
2. ความรู้ความสามารถให้ดีขึ้น	56 (100%)	7 (100%)	150 (82%)
3. ร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น	56 (100%)	7 (100%)	100 (55%)

จะเห็นจากตารางทุกคนคาดหวังต่อสตรีที่จะทำให้สตรีได้พัฒนาตนเองให้มีรายได้ เพิ่มขึ้น พัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น แต่ในกรณีการร่วมกิจกรรมในชุมชนปรากฏว่าตัว สตรีเองมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนเพียง 55% เท่านั้น

ผู้นำในชุมชนให้ทัศนะว่าสตรี เป็นพลังส่วนหนึ่งของหมู่บ้านดังนั้นถ้าสตรีมีสุขภาพดี และสามารถช่วยเหลือในด้านการพัฒนาอาชีพได้มาก ทำให้รายได้ของครอบครัวดีขึ้นก็ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นด้วย ดังนั้นงานพัฒนาสตรีควร เน้นเรื่องการพัฒนาอาชีพ รายได้เพื่อให้รายได้เพิ่มขึ้น พัฒนาความเป็นอยู่ของบ้านให้ดีขึ้นแล้วก็จะทำให้ทุกอย่างดีขึ้นได้

สำหรับผู้นำสตรีให้ทัศนะว่า ในเรื่องความคาดหวังที่มีต่อสตรีว่าควรให้สตรีได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีมากขึ้น และเข้าร่วมงานกิจกรรมกลุ่มในชุมชนมากขึ้น เพื่อพัฒนาให้สตรีได้รู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชนและคิดหาทางช่วยเหลือและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ส่วนสตรีในหมู่บ้านและพ่อบ้านโดยส่วนใหญ่ต่างก็คิดว่าขอให้พัฒนาอาชีพของตนเองให้สามารถทำรายได้เพิ่มขึ้นก็เพียงพอแล้ว เรื่องของการออกไปสู่ชุมชน เป็นเรื่องที่ต้องให้เกิดความพร้อมในการอยู่ก็กินดีเสียก่อน จึงจะออกสู่งานของชุมชนได้

สำหรับความจำเป็นหรือไม่ในการที่จะพัฒนาสตรี ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ทั้งหญิงและชายต่างตอบว่าไม่เข้าใจว่าจะมีการพัฒนาสตรีทำไมเพื่ออะไร ยิ่งการอธิบายว่าสถานการณ์บทบาทไม่เท่าเทียมกันนั้นยิ่งไม่เข้าใจ รู้แต่ว่าถ้าจะพัฒนาให้ขอได้ช่วยให้แม่บ้านพ่อบ้านได้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นเท่านั้น

ผู้นำสตรีแสดงทัศนะเกี่ยวกับคำว่าพัฒนาสตรีว่าเป็นการทำให้ผู้หญิงได้รู้จักตนเองมากขึ้น รู้จักมองปัญหา แก้ไขปัญหา และพัฒนาความสามารถของตนเองให้ดีขึ้น เป็นที่ยอมรับแก่ครอบครัว หมู่บ้านต่อไป รองประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกล่าวว่า

เคยได้ยินเรื่องการทำให้สถานภาพบทบาทสตรี เท่าเทียมกับบุรุษเหมือนกัน แต่ไม่ค่อยเข้าใจ ดังนั้นการคิดถึงเรื่องการพัฒนาสตรีจึงไม่คิดว่าความหมายจะเป็นการทำให้สถานภาพและบทบาทสตรีให้ดีขึ้น แต่คิดว่าทำให้สตรีมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปก็น่าจะเพียงพอแล้ว

4. ปัจจัยเกี่ยวกับตัวสตรีเอง

สตรีส่วนใหญ่ในหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 90 ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับไม่เกิน ป.4 มีอาชีพหลักคือการทำไร่ ครอบครัวยส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเกษตรกร (ชาวไร่) รายได้เฉลี่ย 30,000 - 50,000 บาท/ปี คิดเป็นรายได้สุทธิเหลือใช้หลังจากหักค่าลงทุน แรงงานแล้ว 2,000 - 5,000 บาท/ปี หรือในบางฤดูกาลที่เกิดภัยธรรมชาติ และศัตรูพืชมาก ชายผลผลิตได้ในราคาต่ำจะเป็นหนี้บิใช้ในบิตต่อไป

ครอบครัวของสตรีส่วนใหญ่ในหมู่บ้านในจำนวนสตรีที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง 200 หลังคาเรือน มีฐานะที่ 5 หลังคาเรือน ฐานะปานกลาง 70 หลังคาเรือน และค่อนข้างยากจน 125 หลังคาเรือน

ส่วนแต่ละครอบครัวมาจากสถานที่หลายๆ แห่งมาอยู่รวมกันในหมู่บ้าน ผู้นำครอบครัวก็มาจากหลายแห่ง ดังนั้นผู้นำครอบครัวของแต่ละครอบครัวจึงมีแนวคิดแตกต่างกันไปในการยอมรับเรื่องราวต่างๆ ในการพัฒนา ในจำนวนครอบครัวเหล่านี้ มีเพียง 21 ครอบครัวที่ผู้นำครอบครัว ยอมรับงานพัฒนาในหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำในหมู่บ้านด้วย จึงทำให้สตรีจำนวน 21 คน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสตรีนับแต่เริ่มต้นได้ ส่วนที่เหลืออีกจำนวนหนึ่งพ่อบ้านเพียง 40% เท่านั้นที่เห็นว่าควรให้สตรีได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน

การได้รับข้อมูลข่าวสารของสตรีในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะฟังจากวิทยุจากโทรทัศน์ โดยไปรวมดูที่ร้านค้า แต่ข่าวสารที่ได้จากส่วนนี้มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับข่าวชาวบ้าน เพลงมากกว่า ข่าวพัฒนาและข่าวสารสำคัญต่างๆ ถ้าแม่บ้านคนใดที่พ่อบ้านเป็นผู้นำชุมชนก็จะได้รับข่าวสารข้อมูลงานพัฒนาต่างๆ ได้มาก แต่ถ้าหากพ่อบ้านไม่ได้เป็นผู้นำไม่สนใจข่าวสารข้อมูลใดๆ แม่บ้านก็ไม่มีโอกาสได้รับรู้ไปด้วย

นอกจากนี้สภาพทางสังคมวัฒนธรรมและการดำเนินวิถีการพัฒนาสตรีที่กล่าวมานั้น เป็นผลอันหนึ่งที่ทำให้สตรีมีข้อจำกัดในตัวเองอีกด้วย และข้อจำกัดเหล่านี้เองทำให้สตรีอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมจะเข้าร่วมและรับการพัฒนาและเป็นผลทำให้สตรีขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่มีความคิดที่จะแสวงหาความเจริญก้าวหน้ามีความพอใจต่อสภาพที่จะมีครอบครัวที่มีความสุขสมบูรณ์ก็เพียงพอแล้ว คิดว่าตนเองมีความรู้ยังไม่มีความสามารถที่จะร่วมงานพัฒนาต่างๆ ได้

สตรีส่วนใหญ่ในหมู่บ้านขาดการศึกษาขาดความรู้เรื่องเกี่ยวกับสตรีจึงทำให้ไม่สามารถพิจารณาปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองว่าเป็นปัญหาได้ ดังนั้นจึงขาดความเข้าใจในเรื่องของตนเองที่เผชิญอยู่ สามารถบอกได้แค่เพียงสิ่งที่เป็นผลลัพธ์จากการกระทำคือการผลิตเท่านั้น ดังนั้นจึงแสดงความต้องการเพียงการเพิ่มรายได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเท่านั้น

สตรีในหมู่บ้านคนหนึ่ง กล่าวว่า

สภาพที่เป็นอยู่ทุกวันนี้จะกินไปแต่ละวันยังนึกไม่ออกเลยว่าจะทำอย่างไร จึงจะไค้มา บางทีก็หาไปโดยไม่มีจุดหมายพอได้ประทังไปวันๆ วันไหนไม่ได้

ก็ต้องเชื่อเขากินให้ครบครัว แล้วอย่างนี้จะเอาความคิดที่ไหนไปรวม
กับเขาได้ ถ้าการไปร่วมกิจกรรมทำให้มีกินมีใช้ไม่อดคงไปร่วมกัน
หมดทุกบ้านแล้ว

ข้อจำกัดในสิ่งเหล่านี้เป็นผลส่งให้ความคิดและความเกี่ยวโยงสัมพันธ์ในความคิด
ของสตรีชาติไปทั่วๆ คั้งนั้นการที่จะให้สตรีที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีสภาพแตกต่างไปจากชุมชนเมือง
ได้เห็นปัญหาเช่นคนในเมืองเห็นเป็นเรื่องค่อนข้างยาก และน่าพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง

สรุปข้อค้นพบจากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม พบว่าการที่สตรีไม่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรี
เพราะว่า

1. โครงการพัฒนาสตรี ไม่น่าสนใจ และไม่สอดคล้องกับความต้องการของสตรี
ในชุมชน แม้แต่กิจกรรมเพิ่มพูนรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สตรีส่วนใหญ่อยากจะทำ เพื่อจะได้มี
รายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้น แต่กิจกรรมที่นำมาส่งเสริม กลับไม่เป็นที่น่าสนใจสำหรับตัว
สตรีเอง เช่นกิจกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า จะเห็นว่าจากข้อมูลที่ได้สตรีที่เข้าร่วมส่วนใหญ่ถูกผู้นำ
เกณฑ์ให้มาร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น ในกรณีที่เป็นกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่เป็นอยู่ เช่นการเพาะ
เห็ด เลี้ยงไก่ ก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านคิดว่าไม่จำเป็นต้องทำ เพราะไก่ทุกบ้านก็เลี้ยงไว้กินมีมาก
ก็ขาย เห็ดเมื่อถึงฤดูกาล เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์เป็นป่าและชุ่มชื้นในฤดูฝน เห็ดที่มีราคา
ก็มีอยู่โดยธรรมชาติอยู่แล้วจึงไม่สนใจที่จะทำกิจกรรมดังกล่าว

สำหรับกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ พบว่าสตรีให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มทั้งนี้
เพราะกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ยังประโยชน์ในการออมเก็บเงินไว้ นอกจากนี้กลุ่มออมทรัพย์
ยังจำหน่ายข้าวในราคาถูก และชนิดดี ทั้งยังสามารถกู้ยืมเงินใช้ไต่ยามชดส่น กิจกรรมนี้ยัง
ประโยชน์ด้านความเป็นอยู่แก่คนในหมู่บ้าน จึงทำให้คนเข้าร่วมกิจกรรมกันมากและโอกาส
ขยายกลุ่มมีสูง นอกจากนี้การมองวัตถุประสงค์เกินชัคว่าออมเก็บเงิน กู้ใช้ได้ และซื้อของราคา
ถูก จะเห็นว่ากิจกรรมที่สตรีเข้าร่วม โดยความสมัครใจจะเป็นกิจกรรมที่เห็นว่าวัตถุประสงค์
ของโครงการเป็นอย่างไร และเอื้อประโยชน์ต่อสตรีมากน้อยแค่ไหน ถ้าผลประโยชน์ก็จะเข้า
ร่วมกิจกรรมนั้น

2. ผู้ดำเนินการพัฒนาสตรี

เจ้าหน้าที่

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นการทำงานตามระบบทางราชการ ไม่ได้กระตุ้นให้ผู้นำหรือสตรีเห็นประโยชน์อย่างแท้จริง ในการเข้าร่วมกิจกรรมยุทธวิธีในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และฝึกหัดให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และประเมินผล ไม่ได้มีการดำเนินการ แม้แต่กิจกรรมการอบรมหัตถ์เอง หากประชาชนไม่เห็นว่ามันจะเป็นประโยชน์การดำเนินกิจกรรมคงจะเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้เท่านั้น

เนื่องจากเจ้าหน้าที่จะต้องเป็นผู้ชี้แนะให้ชาวบ้านได้เห็นปัญหาของคนที่มียู่ และเป็นที่ยี่ปรึกษาเมื่อชาวบ้านมีปัญหาว่าจะพิจารณาจัดทำอย่างไรในการแก้ปัญหา ในส่วนที่เกินความสามารถ ทั้งนี้เพราะสภาพการศึกษาและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ยังคงย่ำแย่ โอกาสกว่า และยังต้องการการชี้แนะแนวทางเพื่อไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถของชาวบ้านทั้งหญิงและชาย ความไม่พร้อมทั้งกล่าวของชาวบ้านหากเจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการ อย่างจริงจังในการที่จะกระตุ้นให้สตรีชาวบ้านได้รับรู้เข้าใจ และเห็นความจำเป็นในการที่จะต้องเข้าร่วมการพัฒนาสตรีแล้ว โอกาสที่สตรีจะเข้าร่วมโดยความสนใจและเล็งเห็นประโยชน์ย่อมมีน้อย

ผู้นำชุมชน

ในชุมชนหนึ่งๆ ผู้นำของชุมชนจะเป็นผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพเชื่อถือ และไว้วางใจ ดังนั้นผู้นำชุมชนโดยทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตามจึงเป็นเสมือนตัวแทนของชุมชน และของชาวบ้านในชุมชน โดยหลักการพัฒนาชุมชนนั้นผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ความคิดในการพัฒนาในการทำกิจกรรมโครงการต่างๆ แก่ชาวบ้านและจะนำกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่ได้รับไปพิจารณาว่าเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือไม่ ถ้าเหมาะสมสามารถแก้ปัญหาชุมชนได้ และสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนได้ ก็จะกระตุ้นให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ โดยบทบาทของผู้นำน่าจะสมารถทำได้

แต่ในกรณีชุมชนที่ศึกษาผู้นำชุมชนจะทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ทางราชการสั่ง และเห็นว่าสิ่งที่เจ้าหน้าที่บอกถูกต้องและเหมาะสมแล้ว เพราะเหตุผลเจ้าหน้าที่รู้ดีกว่าตน ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ทำให้บางกิจกรรมที่ตนเองและกลุ่มเองเห็นว่าไม่น่าสนใจ ไม่ต้องการถูกนำมาทำตามแผนเพื่อให้แผนงานทางราชการลุล่วงไปด้วยดี จึงต้องใช้วิธีเกณฑ์สตรีเข้าร่วม

กิจกรรม ซึ่งสตรีที่เกณฑ์ได้จะเป็นเครือข่ายสนิท ภรรยาและลูกของคนที่นั้น โดยเหตุนี้ งานพัฒนาสตรีจึงไม่สามารถขยายกลุ่มออกไปได้ เพราะการ เกิดกลุ่มครั้งแรกเกิดจากการ เกณฑ์ภรรยาผู้นำ กลุ่มภรรยาผู้นำ ชักชวนเครือข่ายของตนเอง ซึ่งโดยส่วนมากแล้วจะมาคุย ว่าทำอะไร แต่ไม่ร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เพราะคิดว่าเป็นเรื่องผู้นำเขาทำกัน

จะเห็นได้ว่าผู้นำมีส่วนสำคัญมากที่จะกระตุ้นให้เกิดการ เข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาของสตรี ถ้าผู้นำไม่พยายามชี้แนะ และกระตุ้นให้สตรีในหมู่บ้านรู้และเข้าใจ ว่ามีความจำเป็นอย่างไร ที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรี โอกาสที่สตรีในชุมชนจะรู้และ เข้าใจและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีจะไม่เกิดขึ้น

3. สภาพสังคมและวัฒนธรรม

เนื่องจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดความต้องการพื้นฐานของ คนในชุมชน สตรีถูกกำหนดสถานภาพบทบาท และความต้องการพื้นฐานจากสภาพสังคมวัฒนธรรม เช่นกัน ในชุมชนที่ศึกษาสตรีส่วนใหญ่ต้องร่วมในงานของครอบครัวทุกอย่าง ไม่ว่าจะงานบ้านและ งานอาชีพ ทั้งนี้ทำให้ทั้งสตรีและบุรุษในหมู่บ้านต่างก็ไม่เห็นความแตกต่างระหว่างเขาทั้งสอง นอกจากมีเพศตรงกันข้ามเท่านั้น การตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ ต่างๆ ไม่ว่าจะในครอบครัว อาชีพ และชุมชน จะตัดสินใจร่วมกัน

เพราะฉะนั้นในหมู่บ้านนี้ จึงมีความเห็นว่าสถานภาพบทบาทของสตรีเท่า เทียมกับบุรุษ เพียงแต่แบ่งภาระกันทำเท่านั้น เมื่อมีโครงการพัฒนาสตรีเข้ามาในชุมชน การ ที่สตรีแม่บ้านจะเข้าไปร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ต้องมาปรึกษากันว่า มีประโยชน์พอกับเวลาที่ ต้องหยุดงานไปร่วมกิจกรรมหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่คุ้มประโยชน์ก็จะไม่ให้เข้า ร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรีนั้น ทั้งนี้เพราะความเชื่อในชุมชนอย่างหนึ่ง ที่มักจะมีผลต่อความคิดก็คือสตรีเมื่อยังไม่แต่งงานต้องถามพ่อแม่พี่น้องก่อนจะทำอะไร เมื่อมีครอบครัวแล้วต้องปรึกษา สามีและญาติพี่น้องเช่นกัน และกฎเกณฑ์ข้อนี้ไม่มีข้อยกเว้นสำหรับผู้ชายในชุมชนด้วย ทั้งนี้การ ที่สตรีแม่บ้านจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้ต้องมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้วย เช่นกัน เพราะสตรียังมีความสัมพันธ์อยู่กับโครงสร้างของกลุ่มเครือญาติกลุ่มสังคมในชุมชน

4. ตัวสกริเอง

เนื่องจากสกริในชุมชนส่วนใหญ่ สภาพการศึกษาค่อนข้างต่ำ โอกาสรับข่าวสารข้อมูลมีน้อย และชุกอยู่กับงานไร่ อาชีพของตนเองและครอบครัว โอกาสของสกริที่จะรับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมใหม่ ในเรื่องการพัฒนาสกริจึงน้อยหากตัวสกริเองไม่กระตือรือร้นสนใจ หากความมั่นใจในตัวเองและไม่คิดที่จะแสวงหาความก้าวหน้าแล้ว โอกาสที่สกริจะรับรู้ และเข้าใจงานพัฒนาสกริมีน้อย เมื่อหากความเข้าใจ ไม่มีความสนใจ สกริจึงทัศนใจไม่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสกริ หรือเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสกริจำนวนน้อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย